

een enkele hooggeplaatste NSB'er iets vernam.¹ Bovendien waren Musserts als historisch excuus naar voren gebrachte motieven voorzover deze op Suriname en Nederlands-Indië betrekking hadden (wat met die gebieden gebeurd was, zou 'de deur dicht gedaan' hebben), volslagen irrelevant, ja misleidend: Mussert had zich, zoals wij zagen, al vier-en-een-halve maand eerder, eind juli namelijk, bereid verklaard, Hitler trouw te zweren.

Uiteraard moesten de door Seyss-Inquart en Mussert gehouden toespraken woordelijk in de pers opgenomen worden. Op de dagelijkse persconferentie werd evenwel scherpe kritiek geuit op de wijze waarop dat over het algemeen geschied was: 'uit de opmaak, plaatsing en keuze der koppen blijkt', zo zei de woordvoerder van Goedewaagens departement,

'een bepaald streven om met die middelen die de redacties ter hantering (ik zou bijna zeggen: harer ware bedoelingen) resten, de indruk der gebeurtenissen zoveel mogelijk te verzwakken . . . Praktisch alle bladen hebben als titel gekozen: 'De herdenking van het tienjarig bestaan van de NSB', alsof het iets is als de herdenking van het tienjarig bestaan van een kegelclub. Er zijn inderdaad bladen die de rede (van Mussert) geheel hebben weggedrukt en onder heel kleine koppen hebben gezet. Op dezelfde pagina staan koppen bij absoluut onbelangrijke stadsberichtjes die veel groter en sprekender zijn.'²

Dat nagenoeg de gehele pers zich dit permitteerde, had voor Seyss-Inquart een aanwijzing kunnen vormen, hoezeer hij bezig was, zichzelf verder te isoleren in de associatie met de geïsoleerde NSB. Musserts beweging telde in december '41 ca. vijf-en-tachtigduizend leden en ruim zesduizend sympathisanten: tezamen nog geen anderhalf procent van de volwassen Nederlandse bevolking. En dit kleine en gehate groepje 'solle dereinst die Macht und Führung in den Niederlanden übernehmen'? Kwam het ooit zo ver, dan zou zulks op een fiasco uitlopen. Dat fiasco werd door Seyss-Inquart en zijn naaste medewerkers ook voorzien. 'Man ist sich darüber klar', schreef Bene begin februari '42, stellig op grond van het beraad in de *Chefsitzungen*,

'dass das niederländische Volk mit 95 % heute Mussert und die NSB ablehnt und dass eine 'Machtübernahme' durch Mussert und die NSB tiefgehende Erschütterung hervorrufen würde, durch die die Ruhe und Ordnung gestört, ebenso wie die für die deutsche

¹ Rost van Tonningen schreef Mussert reeds op 13 december '41 eigenhandig een brief waarin hij Mussert met de volledige onderschikking onder Hitler geluk wenste aangezien 'ik', aldus Rost, 'in mijn eigen ontwikkeling tot nationaal-socialist deze zelfde weg innerlijk heb aangelegd.' (*RvT*, dl. I, p. 746). ² Verslag persconferentie, 16 dec. 1941 (DVK, 48).